

*

هایدی جولیان و همکاران/ ترجمه حسین پاشایی زاد**

این انجمن طی سالهای ۱۹۲۵، ۱۹۳۳، ۱۹۵۱، ۱۹۷۲، ۱۹۹۲ به گسترش برنامه‌های آموزش علوم کتابداری و اطلاع رسانی اقدام کرد و آنها را تصویب نمود و تکامل بخشید.

کلیدواژه: کتابداری و اطلاع‌رسانی، آموزش از راه دور، طرح کالیپر، برنامه‌های درسی.

مقدمه

استانداردهای ارزیابی ALA، مربوط به سال ۱۹۹۲، از چندین لحاظ درخور توجه هستند: (۱) تعریف وسیع حوزه علوم کتابداری و مطالعات اطلاع‌رسانی، که

چکیده: هدف طرح کالیپر^۱ - پروژه همکاری بین Kellogg و حرفه‌های مربوط به اطلاع رسانی ALISE و طرح آموزشی Renewal - تحلیل ماهیت و دامنه تحولات مهمی است که در برنامه‌های درسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی (LIS)، بررسیهای مربوط به کاربرد آموزشی، مطالعات موردی، تحلیل محتواها و مصاحبه‌ها به وجود آمده‌اند. پس از تحلیل گسترده ۲۶ برنامه آموزش کتابداری و اطلاع‌رسانی، چند حوزه خاص برای بررسیهای عمیقتر و جزئیتر در نظر گرفته شدند. آموزش از راه دور یکی از این حوزه‌ها بود، که به همراه حوزه‌های آرشیو و برنامه‌های رسانه‌ای مدرسه برای تجزیه و تحلیل بیشتر انتخاب شد. در این طرح، گزارشی از وضعیت برنامه‌های آموزشی نیمه دوم دهه ۱۹۹۰ ارائه می‌شود (حدود ۷۰ سال پس از گزارش ویلیامسون^۲، که در سال ۱۹۲۳ منتشر شد و در این زمینه نقطه عطفی تلقی می‌شد). این گزارش، در طول هفتاد سالی که از انتشار آن می‌گذرد، معیار و محک عمومی خوبی برای ارزیابی برنامه‌های آموزش علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی بر اساس معیارهای اعتباربخشی منتشرشده از طرف انجمن کتابداری آمریکا (ALA)^۳ بوده است؛ به طوری که تقریباً همه شاغلان حرفه‌ای کتابخانه‌های آمریکای شمالی از دانشگاههایی فارغ‌التحصیل شده‌اند که برنامه‌های آموزشیشان براساس استانداردهای ALA بوده است.

* Julien, H. et al., « Going the Distance: Distance Education in Library and Information Science Education », *Journal of Education for Library and Information Science*, vol. 42, No. 3, Summer 2001, pp. 200-205.

** هیئت علمی دانشگاه پیام‌نور، مرکز ارومیه

1. KALIPER= Kellogg and the ALISE Information Professions and Education Renewal
2. Williamson 3. American Library Association

آموزش‌ازراه دور علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی را شرح داده بود. وی دیدگاه مثبتی نسبت به آموزش‌ازراه دور داشت، زیرا معتقد بود که این نوع آموزش برای دانشجویانی که قادر به شرکت حضوری در کلاسهای دانشگاه نیستند فرصت مناسبی برای دسترسی به آموزش ایجاد می‌کند (۴). این ویژه‌نامه، همچنین، برای تجزیه و تحلیل مسائلی که نیاز به توجهی ویژه در زمینه آموزش از راه دور دارند چارچوب مناسبی پیشنهاد کرده بود. این مسائل عبارت بودند از: پیچیدگی زیرساختها و منابع؛ مسائل تربیتی؛ نیاز فوری به افزایش نیروی انسانی، به منظور حمایت و پشتیبانی از برنامه آموزش‌ازراه دور؛ فشار مضاعف به کتابخانه‌ها و سایر نظامهای ارائه‌کننده اطلاعات از راه دور، برای تضمین دسترسی به موقع دانشجویان به منابع اطلاعاتی؛ پیچیدگیها و دشواریهای مربوط به هماهنگی و همکاری میان مؤسسات گوناگون آموزش‌ازراه دور با ساختارهای مدیریتی و سیاستهای اجرایی متفاوت؛ و نهایتاً مسائل مربوط به ترغیب دانشجویان. (۵)

در همان ویژه‌نامه، چارچوب دیگری برای درک و فهم گستره ساختار آموزش‌ازراه دور پیشنهاد شده بود. ساتون^۶ ویژگیهای آموزش‌ازراه دور را به صورت یک طیف ممتد ترسیم می‌کند و می‌گوید: در یک سوی این طیف، نوعی آموزش‌ازراه دور قرار دارد که، به لحاظ رابطه استاد و دانشجو، به صورت غیرهمزمان و ناهماهنگ عمل می‌کند و در آن هیچ‌گونه ارتباط رودررو و مستقیمی [بین یادگیرنده و یاددهنده] وجود ندارد و آموزش کاملاً از راه دور و به شکل تکرسانه‌ای ارائه می‌شود. در سوی دیگر این طیف، آموزش مورد نظر ساتون قرار دارد که، در آن، آموزش‌ازراه دور به صورت همزمان و هماهنگ با نیازهای یادگیرنده و یاددهنده و با

فقط به کتابداری محدود نمی‌شود؛ (۲) نبود مقررات مدون و نوشته‌شده؛ (۳) تأکیدی که بر ارزیابی مداوم دارد؛ (۴) عملی بودن برنامه‌های مختلف و ناهمگون. علاوه بر این، در چندین مورد از استانداردهای خاص به مسئله آموزش‌ازراه دور (DE)^۴ نیز توجه شده است. رهیافت کلی هم در مقدمه و هم در ادامه متن، به صورت خلاصه، بیان شده است:

مقررات این استانداردها بدون توجه به اشکال و نیز حل ارائه یک برنامه خاص مورد استفاده قرار می‌گیرند. (۱) استانداردها صراحتاً بر این نکته تأکید دارند که محل ارائه یک برنامه یا اجزای آن و یا تواناییهای یک برنامه و اجزای آن (مثل ماهواره یا تلویزیون مدار بسته) صرفاً برای ارزیابی جنبه خاصی از یک برنامه کلی مناسب‌اند. استانداردها نه در پی ستایش بیش از حد از روش آموزش‌ازراه دورند و نه به دنبال موضع‌گیری در مقابل آن بلکه، بدون توجه به محل یا شکل ارائه برنامه، برای ارزیابی آنها مورد استفاده قرار می‌گیرند. (۲)

اولین برنامه‌های ارزیابی بر اساس این استانداردها، در سال ۱۹۹۴، انجام شد و شامل برنامه‌هایی بود که هنوز هم در آموزش‌ازراه دور متداول‌اند. جای تعجب نیست که، پس از آن، پژوهشگران پروژه کالیپر مصمم شدند که یک جنبه از برنامه مطالعه خود را در برنامه‌های آموزش علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی بر روی حوزه آموزش‌ازراه دور متمرکز نمایند.

پیشینه مطالعات

اطلاعات مربوط به علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی از تأیید این گرایش در نظام آموزش‌ازراه دور حکایت می‌کنند. این آثار نشان می‌دهند که میزان علاقه به استفاده از روش آموزش‌ازراه دور در این رشته نیز همانند رشته‌های دیگر است (۳). در سال ۱۹۹۶ مجله انجمن علوم اطلاع‌رسانی آمریکای شمالی^۵ شماره ویژه‌ای را به بررسی این موضوع اختصاص داد. در این شماره، دانیل بارون^۶ سابقه استفاده از نظام

4. distance Education

5. *Journal of the American Association for Information Science*

6. Daniel Barron

7. Sutton

به ارائه آموزش باشد، این مسائل باید در اولویت برنامه‌ها گنجانده شوند به طوری که گویی همین حالا برای اجرای آنها آمادگی داریم. این نکته، همچنین، در پژوهشی که اخیراً برای پیش‌بینی رضایت دانشجویان از آموزش‌ازراه دور انجام شده و، در آن، مسئله آموزش به عنوان مهمترین متغیر و عامل شناخته شده، روشن گردیده است (۱۱). پژوهش جدید دیگری که توسط لیز^۸ به عمل آمد نیز اهمیت آموزش‌ازراه دور را تا حدودی روشن ساخت (۱۲). از این رو، اگر چه یافته‌های تحقیق و مطالعه اخیر در خصوص بیان و توصیف تمایلات جدید در آموزش‌ازراه دور با ارزش و اهمیت تلقی می‌شوند، ولی مطالعه بعدی بایستی بر روی نتایج کوششهای به عمل آمده برای آموزش‌ازراه دور، به ویژه بر روی روشهایی که به یادگیری مؤثر کمک می‌کنند، متمرکز شود.

بررسیهای به عمل آمده از آموزش‌ازراه دور نشان می‌دهد که یکی از مزایای این روش برای دانشجویان، انعطاف‌پذیری بالای آن است. در آمریکا، ۴۹ و در کانادا ۷ برنامه آموزشی در مورد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی وجود دارد؛ با وجود این، نزدیک به نیمی از ایالات آمریکا و پنج ایالت کانادا فاقد هرگونه برنامه‌ای در این زمینه‌اند. به علت این توزیع نابرابر است که، از لحاظ فراهم کردن امکان دسترسی به آموزش برای دانشجویانی که اغلب آنان به دلایل جغرافیایی، شغلی یا مسئولیتهای خانوادگی محدودیتهایی برای تحصیل حضوری دارند، آموزش‌ازراه دور، به ویژه در علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، اهمیت خاصی پیدا می‌کند.

تحقیق کالپیر بر این نکته تأکید دارد. براساس نظرخواهیهای به عمل آمده از رؤسای دانشکده‌ها و مدیران گروهها (نرخ پاسخ از ۵۶ مدرسه که پرسشنامه

استفاده از امکانات چندرسانه‌ای ارائه می‌گردد. ساتون همچنین به پیچیدگی کار تهیه منابع آموزشی کافی و مناسب برای دانشجویان اشاره کرده است - مسئله‌ای که در انتهای دیگر طیف قرار دارد و به صورت چالشی جدی در مقابل حرکت به سوی آموزش‌ازراه دور مطلوب و آرمانی در آمده است. (۶)

موضوع دیگر ویژه‌نامه دانش آموزش و پرورش بود (۷). لین^۹ به آن دسته از روشهای آموزشی نظر داشت که کارایی آموزش‌ازراه دور را به حداکثر می‌رساند و مهمترین آنها روش **داربست**^۹ بود. در این روش، چارچوبی برای آموزش ارائه می‌شود که در آن از آموزش‌گیرندگان خواسته می‌شود تا از قبل در مورد قابل دسترس بودن اهداف دوره اطمینان کافی و لازم را حاصل کنند. همچنین، در این روش استقلال فردی دانشجو رعایت می‌گردد و مزایا و منافع اجتماعی یادگیری حضوری و رودررو به رسمیت شناخته می‌شود و مورد تأیید قرار می‌گیرد. علاوه بر این، نوشته‌های توصیفی و نظری دیگری نیز در مورد آموزش‌ازراه دور در علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و آمارهای پایه‌ای سالانه از طرف ALISE گردآوری و در گزارش آماری سالانه ارائه می‌شود. (۸)

به هر حال، اهمیت تحقیق و پژوهشی در آموزش‌ازراه دور مورد توجه قرار گرفت. نتایج یک فراتحلیل^{۱۰}، که اخیراً انجام شده، نشان می‌دهد که روی هم رفته کیفیت تحقیقات در آموزش‌ازراه دور چندان خوب و رضایت‌بخش نیست (۹). به طور کلی، بر اساس این یافته‌ها نتایج مثبت آموزش‌ازراه دور از حیث رضایت دانشجویان و موفقیت دانشگاهی آنان مورد تردید قرار می‌گیرد. نویسندگان مقاله بر این باورند که نتایج بسیاری از پژوهشها بر نادیده انگاشتن اهمیت عواملی همچون وظایف یادگیری، خصوصیات یادگیرنده، انگیزش دانشجو و استاد، که مسائل مربوط به حوزه آموزش و پرورش‌اند، دلالت می‌کند (۱۰). نویسندگان متذکر می‌شوند که، بیش از آنکه تأکید و تمرکز بر روی فنون مربوط

8. Linn

9. Scaffolding method

10. meta analysis

11. Lis

در تحقیق داوطلبانه بود و بررسی اولیه تنها شامل مدارس می‌شد که برای این منظور مشخص شده بودند. برای گروههای پژوهش، از قبل، مدارس داوطلب تعیین شده بودند؛ از این رو، بررسیهای کالیبر صرفاً محدود به آنها می‌شد و تجزیه و تحلیل بیشتر در مورد این مدارس صورت می‌گرفت. ۷ مدرسه - هر چند به صورت داوطلبانه - به یک گروه معتبر شامل مدارس خصوصی و دولتی و نیز برنامه‌های دکتری و غیردکتری و حوزه‌های روستایی و شهری تبدیل شدند. از این رو، پژوهش بر روی گروهی همسان متمرکز شد و صرفاً به مؤسسات خاصی که به لحاظ نوآوری، اندازه یا تعهدات تاریخی در خصوص آموزش‌ازراه دور مشهور شده بودند محدود نمی‌شد.

بررسی عمیقی بر روی هفت مدرسه به عمل آمد تا مشخص شود که چقدر طول می‌کشد تا برنامه‌های آنها در آموزش‌ازراه دور گنجانده شود و چه اندازه از آنها انتظار می‌رود که خود را با معیارها منطبق کنند. بر اساس این مطالعه موردی، روشن شد که، در سه سال گذشته، در این هفت مدرسه تنها تغییراتی محدود و اندک در نحوه ارائه برنامه‌ها روی داده و، برای سه سال آینده، تغییرات لازم صرفاً پیش‌بینی شده است. این تغییرات در جدول ۱ نشان داده شده‌اند.

برای به دست آوردن درک بهتر از اقدامات عینی و واقعی به عمل آمده در مورد آموزش‌ازراه دور در این مدارس، یک پرسشنامه تکمیلی که بر این نوع آموزش تأکید داشت به این هفت مدرسه ارسال شد، که در آن سؤالات زیر مطرح شده بود:

۱. آیا شما دوره‌هایی در خارج از دانشگاه ارائه می‌کنید (به صورت آموزش‌ازراه دور یا توزیعی و غیر متمرکز)؟
۲. چند دوره به این صورت ارائه می‌کنید؟
۳. این دوره‌ها چه موضوعات و حوزه‌های مهارتی را تحت پوشش قرار می‌دهند؟

برای آنها ارسال شده بود (۸۴ درصد بود)، و نیز در مطالعه موردی دیگری که در ۲۶ مدرسه به همت گروههای پژوهشی کالیبر انجام شده، پتیگریو^{۱۲} و دورنس^{۱۳} چنین اظهار می‌کنند:

دانشجویان امروزه نسبت به گذشته حتی با توجه به طول دوره، روز و زمان ارائه دوره و برگزاری جلسات کلاسها در دانشگاه یا خارج از آن امکان انتخاب فراوان دارند. برای نمونه، دانشگاه نگراس شمالی دوره‌هایی را در مناطق متعدد ایالت ارائه می‌کند. ایجاد امکان آموزش‌ازراه دور با استفاده از اینترنت، که گاهی با امکانات مختصری امکان ارتباط با سایت نیز وجود دارد، به طور قابل ملاحظه‌ای رشد کرده و عمومیت یافته است. در ایلینویز^{۱۴}، به مدت چند سال، دو برنامه آموزشی LEEP (برنامه عملی آموزش کتابداری، که یک برنامه فراگیری از راه دور «وب‌مدار»^{۱۵} است) و Friday only به عنوان جانشینهای خوبی برای ارائه برنامه‌ها به کار گرفته شده‌اند. در واقع، دانشجویان حضوری دانشگاه ایلینویز ترجیح می‌دهند که دوره‌های LEEP را وقتی که از خانه قابل دسترسی‌اند انتخاب کنند. (۱۳)

درکسل^{۱۶} یک برنامه جامع اینترنت‌مدار را برای دوره فوق‌لیسانس پیشنهاد می‌کند و سن‌جوز^{۱۷} یک مدل ترکیبی را به کار می‌گیرد که در آن بیشتر دانشجویان برخی واحدهای حضوری و بعضی نیز دوره‌های دیگر را که از راه دور ارائه می‌شوند انتخاب کنند. میسوری^{۱۸} انتظار دارد که این برنامه تا زمان انجام تغییرات عمده در نحوه ارائه برنامه‌ها تداوم داشته باشد. شکل دیگر آموزش که از نظام آموزش‌ازراه دور نشئت می‌گیرد همکاری بین‌دانشگاهی است، که در این روش دانشجویان از برنامه‌های معتبر سایر مدارس علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و حتی با مشارکت دانشگاههای دیگر کشورها واحدهایی را انتخاب می‌کنند.

گروههای تحقیقاتی کالیبر، بررسیهای عمیقی بر روی دسته محدود و منتخبی از مدارس، که با ماهیت پژوهشی آن سازگاری داشتند، انجام دادند. مشارکت

12. Pettigrew 13. Durrance 14. Illinois
15. web-based 16. Derexel 17. San Jose

دارد، که از یک تا سه دوره در هر نیمسال تحصیلی در دانشگاه ایالت لوئیزیانا^{۲۱} گرفته تا بیست و سه دوره در دانشگاه ویسکانسین مدیسن^{۲۲} (در سال تحصیلی ۱۹۹۸-۱۹۹۹) را دربرمی گیرد. همچنین، اغلب مدارس که دوره‌های خارج از دانشگاه دارند، دوره‌های دیگری نیز (در حوزه‌های مهارت‌ها و دانش) ارائه می‌کنند، که یک دوره کامل را دربرمی گیرد.

یکی از مدارس (ویسکانسین مدیسن) که آموزش‌ازراه دور عرضه می‌کند آن را صرفاً به دوره‌های آموزشی مداوم غیرمعتبر محدود کرده است؛ اما چهار مدرسه دیگر دوره‌هایی را برگزار می‌کنند که با صدور مدرک فوق‌لیسانس خاص خود و گواهینامه مدرسه کتابداری توأم است.

عده دانشجویانی که دوره‌های آموزش‌ازراه دور را انتخاب می‌کنند، به ندرت، به پنجاه درصد از کل ثبت‌نام‌کنندگان می‌رسد؛ گرچه ۵۲/۳ درصد از دانشجویان ثبت‌نام‌شده در مدرسه دانشگاه فلوریدای جنوبی در دوره‌های راه دور تحصیل می‌کنند و، در این مدرسه، ثبت‌نام برای آموزش‌ازراه دور، در چهارسال گذشته، مرتباً افزایش یافته است.

مدرسه	سه سال گذشته	سه سال آینده
دانشگاه ایالت لوئیزیانا	۵	۳
دانشکده سیمونز	۱	۲
دانشگاه مریلند	۳	۳
دانشگاه ویسکانسین مدیسن	۳	۳
دانشگاه فلوریدای جنوبی	۴	۴ - ۵
دانشگاه کوئینز ^{۲۳}	۲	۲
دانشگاه تنسی ^{۲۴} در ناکسویل ^{۲۵}	۳	۴

یادداشت : ۱= بدون تغییر ۲= تغییرات اندک ۳= تغییر متوسط ۴= تغییر زیاد ۵= تغییر عمده

جدول ۱. بررسی نظرات رؤسای دانشکده‌ها و مدیران گروه‌ها در خصوص ارزیابی تغییرات انجام‌شده در نحوه ارائه آموزش در گذشته و آینده

19. Simmons
21. Louisiana

20. Maryland
22. Wisconsin – Madison

18. Missouri

۴. آمار و عده دانشجویانی که در این کلاسها، در سال گذشته و نیز در سه سال گذشته، ثبت‌نام کردند چند نفر بود؟

۵. چند درصد از تعداد را این‌گونه ثبت‌نامها تشکیل می‌دهند؟

۶. آیا این کلاسها به صورت جداگانه ارائه می‌شوند یا به عنوان بخشی از یک برنامه آموزشی کامل - که به صدور مدرک معتبر برای افرادی که بعضی از کلاسها را گذرانده‌اند می‌انجامد؟

۷. برای این کلاسها نحوه ارائه مطالب به چه شکل است (ویدئو، شبکه تلویزیونی مستقل، استفاده از سایت، شبکه)؟

۸. آیا به هیچ‌گونه کلاس حضوری در دانشگاه برای کلاسهای راه دور یا برای برنامه راه دور خاصی نیاز ندارید؟

۹. چه مدتی است که کلاسهای راه دور یا غیرمتمرکز را ارائه کرده‌اید؟

۱۰. آیا تمرکز کلاسها یا اهداف شما در سه سال گذشته تغییری کرده است؟

۱۱. آیا اعضای هیئت علمی تمام وقت که در استخدام رسمی یا در شرف استخدام رسمی باشند، در ابتدا مسئول توسعه و آموزش کلاسهای راه دور هستند؟ اگر نه، شما از چه ترکیبی از استادان استفاده می‌کنید؟ ضمناً، از پاسخ‌دهندگان خواسته شد تا پیشنهادها و نظرات خود را، برای کمک به ارائه درست پاسخها، مطرح کنند.

نتایج

- اغلب مدارس بررسی‌شده (پنج مورد) چند نوع آموزش‌ازراه دور ارائه می‌کنند.

فقط دانشکده سیمونز^{۱۹} و دانشگاه مریلند^{۲۰}

هیچ‌گونه دوره خارج از دانشگاه ندارند.

تفاوت زیادی در تعداد دوره‌های ارائه‌شده وجود

23. Queens 24. Tennessee 25. Knoxville

- انواع آموزش‌ازراه دور در پنج مدرسه امکانات متعددی از جمله چاپ سنتی و نوارهای صوتی و ویدئوهای تعاملی و دوسویه و نیز وب را شامل می‌شوند. سه مورد از پنج مدرسه دوره‌هایی نیز در سایتهای راه دور ارائه می‌کنند.

بجز دانشکده کوئینز، در سایر مدارس، دانشجویان ثبت‌نام کننده در دوره‌های راه دور مجبور به حضور در کلاسها نیستند.

- دانشگاه تنسی در ناکویل، در هنگام شروع نیمسال پاییزی در سال ۲۰۰۰، یک جلسه حضورى دایر کرد و نیز یک امتحان نهایی که قبل از شروع کلاسهای نیمه دوم سال برگزار شد. ارائه برنامه در شیوه نخست از طریق اینترنت خواهد بود ولی این کار به محتوای دوره نیز بستگی خواهد داشت. طرح، امکان اخذ مدرک در مدت سه سال را فراهم می‌کند. دانشجویان موظف‌اند برای دفاع از پایان‌نامه یا شرکت در امتحان جامع به ناکویل برگردند.

اغلب مدارس که دوره‌های آموزش‌ازراه دور برگزار می‌کنند از اعضای هیئت‌علمی ثابت برای دوره‌های خود استفاده می‌کنند؛ البته برخی از مدارس اعضای هیئت علمی کمکی و غیردائم نیز به خدمت می‌گیرند.

اگر چه نتایج این پژوهش اطلاعات قابل ملاحظه‌ای در مورد نحوه، نوع و میزان آموزش‌ازراه دور در قریب به نیمی از مدارس ارائه داد، ولی گروه پژوهشی دوم تصمیم گرفت برای به دست آوردن تصویری جامع از این شیوه آموزش، در برنامه‌های ارزیابی‌شده ALA، پرسشنامه کوتاه دیگری نیز به رؤسای دانشکده‌ها و مدیران گروه‌های ۵۶ مدرسه ارسال کند. در این پرسشنامه، از آنها خواسته شده بود تا مشخص کنند که از چهار نوع برنامه آموزشی راه دور کدام یک با مدرسه آنها در سال ۱۹۹۶ (پنج سال قبل از بررسی) و در سال ۱۹۹۹ همخوانی داشت و کدام برنامه را برای سال ۲۰۰۲ مناسب می‌بینند.

برنامه‌های ارائه شده عبارت بود از:

الف) آموزش حضوری و رودرو برای اخذ مدرک فوق‌لیسانس. در این برنامه، دانشجویان و استاد در یک کلاس حضور دارند، خواه این کلاس در محیط دانشگاه باشد و خواه خارج از آن. در ضمن، برنامه‌های خارج از دانشگاه، از طریق توسعه مقولاتی مانند اجرای برنامه‌های همکاری در محل برگزاری کلاسها، ارائه می‌شود.

ب) آموزش برای اخذ مدرک کامل فوق‌لیسانس از طریق بعضی از شیوه‌های امروزی، که در آن استاد و دانشجو از لحاظ زمان و فضا مجزا هستند. مدارس که، از طریق آموزش به واسطه تکنولوژی، یک برنامه کامل فوق‌لیسانس ارائه می‌کنند در این مقوله قرار می‌گیرند، حتی اگر حضور در چند دوره یا همه دوره‌ها الزامی باشد. به این ترتیب، یک دانشجو عملاً می‌تواند از طریق آموزش‌ازراه دور به دریافت یک مدرک کامل نایل شود.

ج) آموزش حضوری و رودرو که در آن برخی از دوره‌ها خارج از دانشگاه ارائه می‌شوند. در این نوع آموزش دانشجویان نمی‌توانند بدون حضور در کلاسها- در مورد بعضی از واحدها و دوره‌ها- مدرک کامل دریافت کنند.

د) آموزش به واسطه برخی از اشکال تکنولوژی برای بعضی از دوره‌ها و واحدها. در این روش دانشجویان باید، حداقل برای بخشی از برنامه خود، در دانشگاه حضور یابند.

میزان پاسخگویی در این پژوهش ۹۲ درصد بود (۵۲مدرسه) که نتایج آن در جدول ۲ ارائه شده است.

	۱۹۹۶	۱۹۹۹	۲۰۰۲
برنامه الف	٪۴۷	٪۲۹	٪۷
برنامه ب	٪۱۵	٪۲۷	٪۱۰
برنامه ج	٪۲۱	٪۱۳	٪۲۹
برنامه د	٪۷	٪۳۵	٪۴۶

جدول ۲. انواع برنامه‌های منظور شده برای مدارس

ضروری است. اما سؤال این است که آیا نتایج تمامی روشهای آموزش از راه دور ساتون یکسان هستند (۱۴). به این سؤال هنوز هم در حوزه‌های دیگر و به ویژه در علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، به طور مشخص، پاسخی داده نشده است. انتخاب روشهای آموزشی برای دانشجویان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی باید به طور معقولی با تشخیص تبعات و نتایج آن صورت گیرد و آنها به عملی کمتر از آن راضی نیستند.

منابع

Standards for Accreditation of Master's Programs in Library & Information Studies (Chicago: ALA, 1992), 3, 24;

Barron Daniel D, "Distance Education in North American Library and Information Science Education: Applications of Technology and Commitment", *Journal of the American Association for Information Science* 47, no. 11 (1996), 805-10;

Besser Howard, "Issues and Challenges for the Distance Independent Environemnt", *Journal of the American Association for Information Science* 47, no. 11 (1996), 817-20;

Daniel Evelyn H. & Saye Jerry D, eds., *ALISE Library and Information Science Education Statistical Report 1999*, (Arlington, Va.: ALISE, 1999);

Debourgh Gregory A., "Technology is the Tool, Teaching is the Task: Student Satisfaction in Distance Learning", In *SITE 99: Society for Information Technology & Teacher Education International Conference* (10th annual, San Antonio, Tex., Feb. 28-Mar.4, 1999);

Hackmann Donald G. & Berry James E., "Distance Learning in Educational Administration Doctoral Programs: The Wave of the Future?", *Journal of School Leadership* 9, no. 4 (July 1999), 349-67; St. Pierre Peter, "Distance Learning in Physical Education", *Quest* 50, no. 4 (Nov. 1998), 344-56; Thyer Bruce A. et al., "Evaluating Distance Learning in Social Work Education: A Replication Study", *Journal of Social Work Education* 34, no.2 (spring-summer 1998), 291-95; and Mangan

از این رو، در سال ۱۹۹۶، اکثر مدارس برنامه‌های خود را بدون توجه به این موضوع که آموزش در داخل دانشگاه صورت می‌گیرد یا در محل دیگری وابسته به آن، ارائه می‌کردند. ولی، در سال ۱۹۹۹، این تصویر تغییر کرده بود؛ به طوری که درصد برنامه‌های **الف و ب و د** تقریباً یکسان بود و این افزایش تأکید بر آموزش از راه دور در تمام نقاط طیف را نشان می‌داد. انتظار می‌رفت که تا سال ۲۰۰۲ بیشترین درصد مدارس حتی به طرف برنامه **د** حرکت کنند که همان آموزش حضوری و رودرو، اما در خارج از دانشگاه است. به طور کلی، در اینجا یک تعهد دیگر برای برنامه **ب** به وجود می‌آید و آن این است که مدرک فوق‌لیسانس آموزش از راه دور ممکن است از طریق آموزش به واسطه تکنولوژی اخذ شود.

نتیجه‌گیری

بر اساس مطالعات انجام شده، روشن شد که آموزش از راه دور به صورت بخش مهمی از آموزش علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی درآمده است. از نتایج این بررسی چنین به نظر می‌رسد که حمایت فنی از روشهای ارائه آموزش از راه دور نقش مهمی در برنامه‌های علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی خواهد داشت. بدون توجه به تنوع روشهای ارائه شده، برای دستیابی به آموزش از راه دور وظیفه مهم دیگری باقی می‌ماند و آن ارائه تجربه یادگیری به طور مساوی برای همه دانشجویان است. تکنولوژی و روشهای وابسته به ارائه دوره به سرعت ظهور خواهند کرد؛ برای استادان علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی نوعی الزام و اجبار در چرخش به سوی روشهای مربوط به آموزش وجود دارد که سرعت تغییر را کاهش خواهد داد. در کل، اقدام فوری برای تحقیقی عمیق و معتبر در زمینه اداره، هدایت، رهبری و اجرای شیوه‌هایی که نتایج کوششهای به عمل آمده در حوزه آموزش از راه دور کتابداری و اطلاع‌رسانی را به حداکثر برساند

Bogart Dave & Bixrud Julia C., eds (New Providence, N.J.: R.R. Bowker, 2000), 215;

Sutton Stuart A., “Planning for the Twenty-First Century: The California State University”, *Journal of the American Association for Information Science* 47, no.11 (1996), 821-25;

Sutton, “Planning for the Twenty-First Centurey.” ■ *Science* 47, no. 11 (1996), 826-42;

Merisotis Jamie P. & Phipps Ronald A., “What’s the Difference?”, *Change* 31, no. 3 (May/June 1999), 12-17;

Oberg D. & Henri J. , “Changing Concerns in Distance Education for Teacher-Librarianship”, *Education for Information* 17, no.1 (Mar. 1999), 21-33;

Pettigrew Karen E. & Durrance Joan C., “KALIPER

Katherine S, “Top Business Schools Seek to Ride a Bull Market in Online M.B.A.S”, *Chronicle of Higher Education* 45, no. 19 (Jan. 15. 1999), A27-28;

Study Identifies Trends in Library and Information Science Education”, *The Bowker Annual*, 45th ed.

Linn Marcia, “ Cognition and Distance Learning”, *Journal of the American Association for Information*